

บทที่ 5

สรุปผลการวิจัยและข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่องบทบาทของคณะกรรมการอิสลามประจำมัสยิดในการพัฒนาเยาวชนในเขตอำเภอตากใบ จังหวัดนราธิวาสครั้งนี้ เป็นวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research) มีวัตถุประสงค์ (1) เพื่อศึกษาระดับความรู้ความเข้าใจของคณะกรรมการอิสลามประจำมัสยิดต่อบทบาทในการพัฒนาเยาวชนในเขตอำเภอตากใบ จังหวัดนราธิวาส (2) เพื่อศึกษาระดับบทบาทของคณะกรรมการอิสลามประจำมัสยิดในการพัฒนาเยาวชนในเขตอำเภอตากใบ จังหวัดนราธิวาส (3) เพื่อศึกษาแนวทางในการพัฒนาเยาวชนในเขตอำเภอตากใบ จังหวัดนราธิวาส

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้คือคณะกรรมการอิสลามประจำมัสยิดในเขตอำเภอตากใบ จังหวัดนราธิวาสโดยแยกเป็นตำบลคือ ตำบลเจ๊ะเห ตำบลเกาะสะท้อน ตำบลไพรวัน ตำบลโฆษิตในจำนวนตำบลละ 38 คน ตำบลศาลาใหม่จำนวน 32 คน ตำบลนาคจำนวน 26 คน ตำบลพร่อนจำนวน 13 คน ตำบลบางขุนทองจำนวน 7 คน รวมกลุ่มตัวอย่างทั้งหมด 230 คน

วิธีการดำเนินการวิจัยเป็น 4 ขั้นตอนคือ

ขั้นตอนที่ 1 สร้างกรอบแนวคิดโดยการศึกษา วิเคราะห์เอกสาร ตำราและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับบทบาทของผู้นำ

ขั้นตอนที่ 2 ผู้วิจัยจัดทำแบบสอบถามโดยการทบทวนวรรณกรรมและทฤษฎีที่เกี่ยวกับบทบาทของผู้นำซึ่งลักษณะของแบบสอบถามแบ่งออกเป็น 3 ตอน คือ ตอนที่ 1 เป็นแบบสอบถามแบบเลือกตอบเกี่ยวกับสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม มีลักษณะเลือกตอบแบบสอบถาม 5 ระดับ ตอนที่ 2 เป็นแบบสอบถามแบบประมาณค่า 5 ระดับ ตอนที่ 3 เป็นแบบทดสอบเพื่อศึกษาความรู้ความเข้าใจของคณะกรรมการอิสลามประจำมัสยิดต่อบทบาทของคณะกรรมการอิสลามประจำมัสยิดกับการสร้างเยาวชนในเขตอำเภอตากใบ และตอนที่ 4 เป็นข้อเสนอแนะและความคิดเห็น

ขั้นตอนที่ 3 ผู้วิจัยใช้วิธีการวิจัยแบบการจัดสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) เพื่อศึกษาแนวทางการสร้างเยาวชนเนื่องจากเป็นวิจัยคุณภาพ โดยใช้แบบสนทนากลุ่ม ซึ่งมีผู้เข้าร่วมสนทนากลุ่ม คือตัวแทนคณะกรรมการอิสลามประจำจังหวัดนราธิวาสจำนวน 10 คนและตัวแทนคณะกรรมการชมรมอิมาม เคาะฎิบ บิลาลในเขตอำเภอตากใบ จังหวัดนราธิวาส จำนวน 10 คน

ขั้นตอนที่ 4 นำผลที่ได้จากตอนที่ 2 และ 3 มาวิเคราะห์เพื่อทราบถึงบทบาทและความรู้ความเข้าใจของคณะกรรมการอิสลามประจำมัสยิดในการพัฒนาเยาวชนในเขตอำเภอตากใบ จังหวัดนราธิวาส ส่วนตอนที่ 4 มาวิเคราะห์เพื่อหาแนวทางการพัฒนาเยาวชนในเขตอำเภอตากใบ จังหวัดนราธิวาส

การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยศึกษาอัลกุรอาน อัลฮะดีษ เอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้องในความหมายบทบาทและบทบาทของผู้นำในการพัฒนาเยาวชนพร้อมกับเก็บรวบรวมข้อมูลภาคสนาม จากนั้นผู้วิจัยดำเนินการวิเคราะห์หาค่าต่างๆด้วยโปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติ โดยนำข้อมูลที่ได้จากแบบสอบถามตอนที่ 1 ที่เกี่ยวกับสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถามวิเคราะห์ข้อมูลโดยหาค่าความถี่ (Frequency) และค่าร้อยละ (Percentage) ตอนที่ 2 ระดับบทบาทของคณะกรรมการอิสลามประจำมัสยิดในการพัฒนาเยาวชนในเขตอำเภอตากใบ จังหวัดนราธิวาส วิเคราะห์ข้อมูลโดยหาค่าเฉลี่ย (Mean) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) และแบบทดสอบตอนที่ 3 เกี่ยวกับความรู้ความเข้าใจในบทบาทหน้าที่โดยหาค่าร้อยละ (Percentage) ส่วนข้อมูลที่ได้จากการสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) ใช้วิธีการพรรณนาสังเคราะห์นำเสนอในรูปความเรียงเพื่อนำเสนอแนวทางในการพัฒนาเยาวชนในเขตอำเภอตากใบ จังหวัดนราธิวาส

5.1 สรุปผลการวิจัย

จากการวิเคราะห์ข้อมูล สรุปผลการวิจัยเรื่องบทบาทของคณะกรรมการอิสลามประจำมัสยิดในการพัฒนาเยาวชนในเขตอำเภอตากใบ จังหวัดนราธิวาส ตามวัตถุประสงค์ดังนี้

5.1.1 เพื่อศึกษาระดับความรู้ความเข้าใจของคณะกรรมการอิสลามประจำมัสยิดต่อบทบาทในการพัฒนาเยาวชนในเขตอำเภอตากใบ จังหวัดนราธิวาส

ผลการศึกษาระดับความรู้ความเข้าใจของคณะกรรมการอิสลามประจำมัสยิดในการพัฒนาเยาวชนในเขตอำเภอตากใบ จังหวัดนราธิวาส พบว่า ผู้ตอบแบบทดสอบเป็นเพศชายทั้งหมด เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ ข้อที่ตอบถูกทุกคนคือตามหลักการอิสลามทุกคนที่มีบทบาทจะต้องถูกสอบสวน รองลงมาคือตามหลักการอิสลามผู้นำต้องทราบทุกปัญหาที่เกิดขึ้นในชุมชน ร้อยละ 98.3 รองลงมาคือปัญหาในชุมชนมีมากมายแต่ปัญหาความไม่เข้าใจในศาสนาถือเป็นปัญหาหลัก ร้อยละ 92.6 ส่วนข้อคำถามที่ตอบถูกน้อยที่สุดคือตามพระราชบัญญัติการบริหารองค์กรศาสนา พุทธศักราช 2540 เคาะฎิบมีหน้าที่อ่านคุตบะห์วันศุกร์เท่านั้น ร้อยละ 25.7

5.1.2 เพื่อศึกษาระดับบทบาทของคณะกรรมการอิสลามประจำมัสยิดในการพัฒนาเยาวชนในเขตอำเภอตากใบ จังหวัดนราธิวาส

ผลการวิเคราะห์ระดับบทบาทของคณะกรรมการอิสลามประจำมัสยิดในการพัฒนาเยาวชนในเขตอำเภอตากใบ จังหวัดนราธิวาส พบว่า ระดับบทบาทของคณะกรรมการอิสลามประจำมัสยิดในการพัฒนาเยาวชนในเขตอำเภอตากใบ จังหวัดนราธิวาส โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{x} = 3.43, S.D. = .64$) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่ามีความแตกต่างกันสามารถเรียงลำดับจากมากไปหาน้อยได้แก่ บทบาทด้านการศึกษา ($\bar{x} = 3.60, S.D. = .60$) บทบาทด้านศาสนา ($\bar{x} = 3.55, S.D. = .56$) และบทบาทด้านกิจกรรม ($\bar{x} = 3.14, S.D. = .76$)

เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ ปรากฏผลดังนี้

5.1.1.1 ด้านศาสนา พบว่า อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยมากที่สุดคือ มีจัดการศึกษาเรื่องการศรัทธาต่ออัลลอฮ์ ($\bar{x} = 3.98, S.D. = .587$) รองลงมาข้อที่ 18 ท่านได้มีการจัดการเรียนการสอนในเรื่องหลักศรัทธาในภาพรวม ($\bar{x} = 3.95, S.D. = .652$) ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุดคือ มีการให้กำลังใจต่อผู้ที่ยืนยันละหมาด ($\bar{x} = 3.10, S.D. = 1.03$)

5.1.1.2 ด้านการศึกษา พบว่า อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยมากที่สุดคือ มีการส่งเสริมการจัดการเรียนการสอนฟิรฎูอีน(ตาดีกา) ($\bar{x} = 4.32, S.D. = .647$) รองลงมา มีการส่งเสริมการจัดการเรียนการสอนในมัสยิด ($\bar{x} = 4.09, S.D. = .727$) ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุดคือ มีการจัดกิจกรรมการอ่านรูกุนเกวเลีย(คำอ่าน)ในละหมาด ($\bar{x} = 3.23, S.D. = .889$)และมีการจัดกิจกรรมอบรมก่อนแต่งงาน ($\bar{x} = 3.23, S.D. = 1.020$)

5.1.1.3 ด้านกิจกรรม พบว่า อยู่ในระดับปานกลาง มีค่าเฉลี่ยคือ มีการจัดกิจกรรมจิตอาสา ($\bar{x} = 3.40, S.D. = .780$) รองลงมา มีการส่งเสริมให้เยาวชนเป็นผู้นำละหมาดฟิรฎู ($\bar{x} = 3.21, S.D. = .878$) และมีการจัดกิจกรรมเฉพาะเยาวชนที่เป็นรายปี ($\bar{x} = 3.21, S.D. = .962$) ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุดคือ มีการสนับสนุนงบในการส่งเสริมกิจกรรมของเยาวชน ($\bar{x} = 3.00, S.D. = .904$)

5.1.3 แนวทางในการพัฒนาเยาวชนในเขตอำเภอตากใบ จังหวัดนราธิวาส

ผลจากการสะท้อนสภาพปัญหาของเยาวชนที่เกิดขึ้นในชุมชนที่มากมายโดยมีปัญหาคือ ปัญหาที่เกี่ยวกับหลักปฏิบัติ เยาวชนไม่ให้ความสำคัญกับการปฏิบัติศาสนกิจ การละหมาดที่ไม่ตรงตามเวลาที่กำหนด ละหมาดที่บ้านเป็นส่วนใหญ่ เยาวชนบางคนไม่ละหมาด ปัญหาที่เกี่ยวกับหลักศรัทธาที่มีเยาวชนไม่เข้าใจความหมายของคำว่า ซีริก เข้าใจในหลักการศรัทธาแต่ไม่สามารถอธิบายได้ตามที่เข้าใจ รู้ในหลักศรัทธาแต่ขาดความเชื่อมั่นอย่างจริงจัง ปัญหาที่เกี่ยวกับอบายมุข มีเยาวชนที่มั่วสุมกับยาเสพติด ตัมน้ำกระเทียมและปัญหาความเป็นผู้นำของเยาวชน ผู้นำในการนำละหมาดการอ่านคูกุบะฮ์ในวันศุกร์และกิจกรรมอื่นๆ ดังนั้นทางผู้เข้าร่วมสนทนากลุ่มได้เสนอแนวทางดังนี้

1.คณะกรรมการอิสลามประจำมัสยิดต้องจัดอบรมในเรื่องของศาสนาเป็นระยะๆ โดยเชิญวิทยากรจากภายนอกมาให้ความรู้ซึ่งสามารถสร้างบรรยากาศใหม่ๆต่อเยาวชน

2.คณะกรรมการอิสลามประจำมัสยิดต้องจัดคืนแห่งการบูรณะมัสยิดของเยาวชนที่เป็นรายเดือนเพื่อให้เยาวชนมีความเข้าใจศาสนามากยิ่งขึ้นและเพื่อให้เยาวชนสามารถสอบถามปัญหาในเรื่องศาสนาในรูปแบบเป็นกันเอง

3.คณะกรรมการอิสลามประจำมัสยิดต้องให้เยาวชนมีการเชิญชวนเยาวชนด้วยกันเข้ามัสยิดและเน้นให้เยาวชนปฏิบัติศาสนกิจได้อย่างสมบูรณ์ที่มัสยิด

4.ทางมัสยิดควรเอื้อให้เยาวชนออกไปหาประสบการณ์ข้างนอกในรูปแบบออกตะอวะฮ์ในทุกๆเดือนโดยผ่านการสนับสนุนจากมัสยิดสำหรับบางคน

5.คณะกรรมการอิสลามประจำมัสยิดต้องก่อตั้งชมรมเยาวชนที่มีโครงสร้างของชมรมตั้งแต่ประธาน รอง เลขา เภรัญญิกพร้อมกับแต่งตั้งฝ่ายต่างๆในการแบ่งภาระงานที่ต้องทำและฝ่ายที่สำคัญคือฝ่ายการจัดการศึกษาของเยาวชน

6.คณะกรรมการอิสลามประจำมัสยิดต้องจัดสัปดาห์แห่งการเรียนรู้ของเยาวชนเพื่อรับรู้สิ่งที่สังคมมุสลิมกำลังเผชิญอยู่

7.คณะกรรมการอิสลามประจำมัสยิดต้องจัดการศึกษาที่เป็นเรื่องๆ แบ่งเป็นหมวดหมู่พร้อมกับการสร้างความใกล้ชิดด้วยการกินอาหารร่วมกันบางมื้อ

8.คณะกรรมการอิสลามประจำมัสยิดควรเปิดช่องทางการศึกษาในช่องทางที่หลากหลายโดยเฉพาะช่องทางเทคโนโลยี

9.คณะกรรมการอิสลามประจำมัสยิดต้องให้มัสยิดเป็นศูนย์กลางของชุมชนในทุกๆ เรื่องโดยเฉพาะในเรื่องของกิจกรรม

10.คณะกรรมการอิสลามประจำมัสยิดต้องสร้างความใกล้ชิดและให้ความสำคัญต่อเยาวชนด้วยกิจกรรม

11.คณะกรรมการอิสลามประจำมัสยิดต้องพยายามหากิจกรรมใหม่ๆ เช่น กิจกรรมพบปะครอบครัว กิจกรรมเยี่ยมเยียนระหว่างเยาวชนกับผู้อาวุโสในชุมชนและกิจกรรมกีฬาของชุมชนที่สามารถให้เยาวชนมีความรู้สึกว่าเป็นส่วนหนึ่งของชุมชน

5.2 อภิปรายผล

5.2.1 ระดับความรู้ความเข้าใจของคณะกรรมการอิสลามประจำมัสยิดในการพัฒนาเยาวชนในเขตอำเภอตากใบ จังหวัดนราธิวาส

ผลการศึกษาระดับความรู้ความเข้าใจของคณะกรรมการอิสลามประจำมัสยิดในการพัฒนาเยาวชนในเขตอำเภอตากใบ จังหวัดนราธิวาส พบว่า ผู้ตอบแบบทดสอบถามเป็นเพศชายทั้งหมด เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ ข้อที่ตอบถูกทุกคนคือตามหลักการอิสลามทุกคนที่มีบทบาทจะต้องถูกสอบสวน รองลงมาคือตามหลักการอิสลามผู้นำต้องทราบทุกปัญหาที่เกิดขึ้นในชุมชน ร้อยละ 98.3 รองลงมาคือปัญหาในชุมชนมีมากมายแต่ปัญหาความไม่เข้าใจในศาสนาถือเป็นปัญหาหลัก ร้อยละ 92.6 ส่วนข้อคำถามที่ตอบถูกน้อยที่สุดคือตามพระราชบัญญัติการบริหารองค์กรศาสนา พุทธศักราช 2540 เคาะฎิบมีหน้าที่อ่านคุตบะห์วันศุกร์เท่านั้น ร้อยละ 25.7

ทั้งนี้อาจจะเป็นเพราะคณะกรรมการอิสลามได้มีการอบรมและการประชุมเป็นประจำในทุกๆเดือน จึงส่งผลให้เกิดความรู้ความเข้าใจพร้อมกับสามารถเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมไปสู่

แนวทางที่ดีกว่าซึ่งสอดคล้องกับหลักภาษาอาหรับที่บ่งบอกถึงการกระทำที่ต่อเนื่องและอัลลอฮ์ ﷻ ได้ตรัสในอัลกุรอานว่า

﴿هُوَ الَّذِي بَعَثَ فِي الْأُمِّيِّينَ رَسُولًا مِّنْهُمْ يَتْلُو عَلَيْهِمْ آيَاتِهِ وَيُزَكِّيهِمْ
وَيُعَلِّمُهُمُ الْكِتَابَ وَالْحِكْمَةَ وَإِن كَانُوا مِن قَبْلُ لَفِي ضَلَالٍ مُّبِينٍ﴾

ความว่า “พระองค์ทรงเป็นผู้แต่งตั้งเราะสูลขึ้นคนหนึ่งในหมู่ผู้ไม่รู้จักหนังสือจากพวกเขาเองเพื่อสาธยายอายาตต่างๆของพระองค์แก่พวกเขาและทรงทำให้พวกเขาผุดผ่องและทรงสอนคัมภีร์และความสุขุมคัมภีร์ภาพแก่พวกเขาและแม้ว่าแต่ก่อนนี้พวกเขาอยู่ในการหลงผิดอย่างชัดแจ้งก็ตาม”

(อัลญุมอะฮ์:2)

จากอายะฮ์ข้างต้นอัลลอฮ์ ﷻ ได้ใช้สำนวนอายะฮ์ที่เป็นการกระทำที่เป็นปัจจุบัน นั่นก็คือ ฟิอิล มุฎอริอิ (การกระทำที่กำลังปฏิบัติอย่างไม่หยุด) สามารถสะท้อนให้เห็นถึงความสำคัญของการกระทำที่นบีมุฮัมมัด ﷺ ได้ปฏิบัติอย่างต่อเนื่องในการขัดเกลาจิตใจเศาะฮาบะฮ์ ﷺ ในสมัยนั้นจนสามารถเปลี่ยนแปลงไปสู่แสงสว่างของอิสลาม

5.2.2 ระดับบทบาทของคณะกรรมการอิสลามประจำมัสยิดในการพัฒนาเยาวชนในเขตอำเภอตากใบ จังหวัดนราธิวาส

ผลการศึกษาในระดับบทบาทของคณะกรรมการอิสลามประจำมัสยิดในการพัฒนาเยาวชนในเขตอำเภอตากใบ จังหวัดนราธิวาส พบว่า โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ทั้งนี้อาจจะเป็นเพราะคณะกรรมการอิสลามประจำมัสยิดมีภาระหน้าที่ในการดูแลครอบครัวและยังมีหน้าที่ในการประสานงานกิจกรรมของหน่วยงานต่างๆที่มีอยู่ในสังคมจนส่งผลกระทบต่อความตระหนักในหน้าที่ที่ได้รับภารกิจไว้วางใจ ซึ่งจะสอดคล้องกับอับดุลลอฮ์มาลิก หมัดเธะ, (2012 : 5) ที่กล่าวว่าปัญหาที่ทำให้ผู้นำมุสลิมไม่สามารถดูแลเยาวชนตามวิถีแห่งศาสนาอิสลามได้มี 4 ประการ คือ ประการแรกผู้นำมุสลิมขาดความรู้ความเข้าใจในบทบาทหน้าที่ของตนเอง และจะซึ่งสอดคล้องกับประการที่สองผู้นำมุสลิมไม่ตระหนักและไม่ให้ความสำคัญในการดูแลเยาวชน ประการที่สามผู้นำขาดทักษะและประสบการณ์ในการดูแลเยาวชน และประการสุดท้ายผู้นำขาดความสัมพันธ์กับกลุ่มเยาวชน

เมื่อพิจารณาระดับบทบาทของคณะกรรมการอิสลามประจำมัสยิดในการพัฒนาเยาวชนในเขตอำเภอตากใบ จังหวัดนราธิวาสเป็นรายข้อในแต่ละด้าน ปรากฏผลดังนี้

5.2.2.1 ด้านศาสนา พบว่า ระดับบทบาทของคณะกรรมการอิสลามประจำมัสยิดในการพัฒนาเยาวชนในเขตอำเภอตากใบ จังหวัดนราธิวาสด้านศาสนา เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่าส่วนใหญ่อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยมากที่สุดคือมีจัดการศึกษาเรื่องการศรัทธาต่ออัลลอฮ์และรองลงมาคือมีการจัดการเรียนการสอนในเรื่องหลักศรัทธาในภาพรวม

ทั้งนี้อาจจะเป็นเพราะการให้ความสำคัญต่อเรื่องเหล่านั้นเป็นอย่างมากซึ่งสอดคล้องกับอิบรอฮิม ตาเยะ, (2012 : 5) ที่กล่าวว่า บทบาทของอิมามโดยรวม บทบาทในด้านศาสนาและบทบาทในด้านการบริหารอยู่ในระดับมาก ดร.ลรัตน์ ภมรบุตร, (2007) ที่กล่าวว่า ผู้นำศาสนาอิสลามมีการปฏิบัติตามบทบาทหน้าที่มากที่สุด คือ ด้านศาสนา

5.2.2.2 ด้านการศึกษา พบว่า ระดับบทบาทของคณะกรรมการอิสลามประจำมัสยิดในการพัฒนาเยาวชนในเขตอำเภอตากใบ จังหวัดนราธิวาสด้านการศึกษา เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่าอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยมากที่สุดคือมีการส่งเสริมการจัดการเรียนการสอนฟิรฎูอิน(ตาคีตา) รองลงมาคือมีการส่งเสริมการจัดการเรียนการสอนในมัสยิด

ทั้งนี้อาจจะเป็นเพราะความตระหนักของผู้นำในความรับผิดชอบที่จะต้องถูกสอบถามจากชุมชนและจะถูกสอบสวนจากอัลลอฮ์ ﷻ ซึ่งสอดคล้องกับ अबดุลอะซิซ เจ๊ะมะมะ, (2012 : 5) ที่กล่าวว่า ระดับภาวะผู้นำของอิมามด้านความรับผิดชอบ ด้านวิสัยทัศน์กว้างไกล ด้านการบริหารแบบมีส่วนร่วม และด้านกระบวนการควบคุม โดยภาพรวมและหลายด้านอยู่ในระดับมาก

5.2.2.3 ด้านกิจกรรม พบว่า ระดับบทบาทของคณะกรรมการอิสลามประจำมัสยิดในการพัฒนาเยาวชนในเขตอำเภอตากใบ จังหวัดนราธิวาสด้านการจัดกิจกรรม เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่าอยู่ในระดับปานกลางโดยมีค่าเฉลี่ยคือคณะกรรมการอิสลามประจำมัสยิดได้มีการจัดกิจกรรมจิตอาสา รองลงมาคือมีการส่งเสริมให้เยาวชนเป็นผู้นำละหมาดฟิรฎูและมีการจัดกิจกรรมเฉพาะเยาวชนที่เป็นรายปี

ทั้งนี้อาจจะเป็นเพราะทางมัสยิดได้จัดกิจกรรมที่เปิดโอกาสให้เยาวชนที่มีการศึกษาเท่านั้นแต่ไม่มีกิจกรรมที่เหมาะสมสำหรับเยาวชนทั่วไปและโดยปกติกิจกรรมที่ทางคณะกรรมการอิสลามประจำมัสยิดจัดขึ้นจะเป็นกิจกรรมที่เน้นหนักในเรื่องวิชาการ การบรรยาย การชี้แนะและก็เป็นเรื่องที่ไม่สามารถสร้างความดึงดูดต่อเยาวชนอีกเช่นกัน

5.1.3 แนวทางในการพัฒนาเยาวชนในเขตอำเภอตากใบ จังหวัดนราธิวาส

ผลจากการสะท้อนสภาพปัญหาของเยาวชนที่เกิดขึ้นในชุมชนที่มากมายโดยมีปัญหาคือ ปัญหาที่เกี่ยวข้องกับหลักปฏิบัติ เยาวชนไม่ให้ความสำคัญกับการปฏิบัติศาสนกิจ การละหมาดที่ไม่ตรงตามเวลาที่กำหนด ละหมาดที่บ้านเป็นส่วนใหญ่ เยาวชนบางคนไม่ละหมาด ปัญหาที่เกี่ยวข้องกับหลักศรัทธาที่มีเยาวชนไม่เข้าใจความหมายของคำว่า ซิริก เข้าใจในหลักการศรัทธาแต่ไม่สามารถอธิบายได้ตามที่เข้าใจ รู้ในหลักศรัทธาแต่ขาดความเชื่อมั่นอย่างจริงจัง ปัญหาที่เกี่ยวข้องกับอบายมุข มีเยาวชนที่มั่วสุมกับยาเสพติด ตื่นน้ำกระท่อมและปัญหาความเป็นผู้นำของเยาวชน ผู้นำในการนำละหมาด การอ่านคฺฎิบะฮ์ในวันศุกร์และกิจกรรมอื่นๆ ดังนั้นทางผู้เข้าร่วมสนทนากลุ่มได้เสนอแนวทางดังนี้

1. คณะกรรมการอิสลามประจำมัสยิดต้องจัดอบรมในเรื่องของศาสนาเป็นระยะๆ โดยเชิญวิทยากรจากภายนอกมาให้ความรู้ซึ่งสามารถสร้างบรรยากาศใหม่ๆต่อเยาวชน

2. คณะกรรมการอิสลามประจำมัสยิดต้องจัดคืนแห่งการบูรณะมัสยิดของเยาวชนที่เป็นรายเดือนเพื่อให้เยาวชนมีความเข้าใจศาสนามากยิ่งขึ้นและเพื่อให้เยาวชนสามารถสอบถามปัญหาในเรื่องศาสนาในรูปแบบเป็นกันเอง

3. คณะกรรมการอิสลามประจำมัสยิดต้องให้เยาวชนมีการเชิญชวนเยาวชนด้วยกันเข้ามัสยิดและเน้นให้เยาวชนปฏิบัติศาสนกิจได้อย่างสมบูรณ์ที่มีมัสยิด

4. ทางมัสยิดควรเอื้อให้เยาวชนออกไปหาประสบการณ์ข้างนอกในรูปแบบออกตะอวะฮฺในทุกๆเดือนโดยผ่านการสนับสนุนจากมัสยิดสำหรับบางคน

5. คณะกรรมการอิสลามประจำมัสยิดต้องก่อตั้งชมรมเยาวชนที่มีโครงสร้างของชมรมตั้งแต่ประธาน รอง เลขา เหนรัญญิกพร้อมกับแต่งตั้งฝ่ายต่างๆในการแบ่งภาระงานที่ต้องทำ และฝ่ายที่สำคัญคือฝ่ายการจัดการศึกษาของเยาวชน

6. คณะกรรมการอิสลามประจำมัสยิดต้องจัดสัปดาห์แห่งการเรียนรู้ของเยาวชนเพื่อรับรู้สิ่งที่สังคมมุสลิมกำลังเผชิญอยู่

7. คณะกรรมการอิสลามประจำมัสยิดต้องจัดการศึกษาที่เป็นเรื่องๆ แบ่งเป็นหมวดหมู่พร้อมด้วยการสร้างความใกล้ชิดด้วยการกินอาหารร่วมกันบางมื้อ

8. คณะกรรมการอิสลามประจำมัสยิดควรเปิดช่องทางการศึกษาในช่องทางที่หลากหลายโดยเฉพาะช่องทางเทคโนโลยี

9. คณะกรรมการอิสลามประจำมัสยิดต้องให้มัสยิดเป็นศูนย์กลางของชุมชนในทุกๆเรื่องโดยเฉพาะในเรื่องของกิจกรรม

10. คณะกรรมการอิสลามประจำมัสยิดต้องสร้างความใกล้ชิดและให้ความสำคัญต่อเยาวชนด้วยกิจกรรม

11. คณะกรรมการอิสลามประจำมัสยิดต้องพยายามหากิจกรรมใหม่ๆ เช่น กิจกรรมพบปะครอบครัว กิจกรรมเยี่ยมเยียนระหว่างเยาวชนกับผู้อาวุโสในชุมชนและกิจกรรมกีฬาของชุมชนที่สามารถให้เยาวชนมีความรู้สึกว่าคุณเป็นส่วนหนึ่งของชุมชน

5.3 ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยบทบาทของคณะกรรมการอิสลามในการพัฒนาเยาวชนไปปรับใช้ มีดังนี้

5.3.1 ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปประยุกต์ใช้

จากการวิจัยบทบาทคณะกรรมการอิสลามประจำมัสยิดในการพัฒนาเยาวชนในเขตอำเภอตากใบ จังหวัดนราธิวาส พบว่าบทบาทในภาพรวมอยู่ในระดับ ปานกลาง และเพื่อสร้างคุณภาพในการพัฒนาเยาวชน ผู้เข้าวิจัยใคร่ขอเสนอข้อเสนอแนะแนวทางในการพัฒนาเยาวชนดังนี้

5.3.1.1 คณะกรรมการอิสลามประจำมัสยิดควรสร้างความใกล้ชิดกับเยาวชน

5.3.1.2 คณะกรรมการอิสลามประจำมัสยิดควรก่อตั้งชมรมเยาวชนที่อยู่ภายใต้การกำกับดูแลของมัสยิด โดยมีระเบียบของชมรมมาบังคับใช้พร้อมกับกำหนดวิสัยทัศน์ กลยุทธ์ และแนวทางการปฏิบัติงานที่สามารถประเมินและติดตามโดยมัสยิดอีกด้วย

5.3.1.3 คณะกรรมการอิสลามประจำมัสยิดควรชี้แนะเยาวชนในทุกๆกิจกรรมที่ได้จัดขึ้น ซึ่งเยาวชนถือเป็นเสาหลักของสังคมที่มีความสามารถเหนือบุคคลอื่นเนื่องด้วยความแข็งแกร่งในด้านจิตใจและร่างกายแต่เมื่อปราศจากการชี้แนะจากบุคคลที่มีประสบการณ์สังคมนั้นก็จะไม่ประสบความสำเร็จอีกเช่นกัน

5.3.1.4 การพัฒนาเยาวชนต้องมีแนวทางที่หลากหลายเพื่อไปปรับใช้กับใครคนใดคนหนึ่งให้ได้ผลและสำเร็จเนื่องจากความไม่เหมือนของแต่ละบุคคล บางทีแนวทางและรูปแบบการสร้างอาจจะสำเร็จกับคนนี้ แต่แนวทางและรูปแบบการสร้างเดียวกันนี้อาจจะใช้ไม่ได้ผลกับอีกคนหนึ่ง ดังนั้นผู้นำจึงจำเป็นต้องรู้จักและเข้าใจบุคคลที่กำลังสร้างอยู่อย่างแท้จริง พร้อมด้วยความไม่ท้อแท้ต่อบททดสอบที่ได้เผชิญอยู่ ซึ่งไม่มีความสำเร็จที่ได้มายกเว้นต้องได้รับการทดสอบจากอัลลอฮ์ ﷻ

5.3.2 ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

5.3.2.1 เสนอให้มีการสัมภาษณ์ เจาะลึกในประเด็นแนวทางในการพัฒนาเยาวชนและดำเนินการวิจัยต่อในเรื่องดังกล่าวเพื่อสามารถนำแนวทางการพัฒนาเยาวชนใช้จริงในบริบทสังคมที่แตกต่างกัน

5.3.2.2 เสนอให้มีการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับความคิดเห็น ความพึงพอใจของเยาวชนและสัปปุรุชต่อบทบาทของคณะอิสลามประจำมัสยิด

5.3.2.3 เสนอให้มีการศึกษาเกี่ยวกับบทบาทของคณะกรรมการอิสลามประจำมัสยิดกับการสร้างผู้นำที่มีศักยภาพในการสืบทอดบทบาทของผู้นำต่อไป